

Схема 2: Цигарите "Чаплина"

Цигарите, произведени в хърватските тютюневи фабрики в Загреб и Ровин, бяха контрабандирани към град Чаплина в Херцеговина, а оттам бяха разпространявани навсякъде в републиката като произведени във фабриката за цигари "Чаплина". "Фабриката" бе затворена през 2000 г. след като разследване на финансовата полиция разкри тази схема. Според главния инспектор на финансовата полиция, Босна и Херцеговина е загубила десетки милиони щатски долара неплатени такси върху тези цигари.

българи, работещи в частния сектор в България са свързани с куфарната търговия. **Това ги прави най-големият сектор на българската икономика по отношение на заетите в него.** Голям брой малки и средни предприятия в България зависят от куфарната търговия.⁷⁶

2.2. КОНТРАБАНДА НА ЦИГАРИ

Най-често контрабандираните стоки са онези, които подлежат на трансформация, или могат изцяло да се консумират при употреба. Такива са горивата и перилните препарати, алкохолните и безалкохолните напитки, хранителните стоки, суровините за производството на стоки и др. С други думи, когато те се появят на пазара и се продават, е трудно да се установи произходът им, а впоследствие те се консумират и не може да се докаже, че са били внесени нелегално. Втората важна характерна черта на най-често контрабандираните стоки са високите вносни такси и мита /т.нар. акцизни стоки/. Цигарите и другите тютюневи продукти притежават и двете характеристики. Поради това не е никак учудващо, че контрабандата на цигари се превърна в една от най-доходните и разпространени нелегални дейности в района.

Контрабандата на цигари на Балканите включва както цигари местно производство, така и големите международни марки цигари. Схемите за контрабанда на местните цигари обикновено включват "експорт" към съседната страна, който е последван от нелегалното им внасяне обратно в страната, където са произведени. Контрабандата на цигари бе улеснена от съществуването на множество зле охранявани граници в региона - например границата между Хърватия и населяваната с хървати Херцеговина, границата между Сърбия и населената със сърби Република Сръпска и тази между Сърбия и Косово след 1999 г. **Друга популярна митническа измама, използвана при контрабандата на цигари е да се представят цигарите като продукт на /реално съществуваща или фантомна/ местна фабрика, а не като про-**

⁷⁶ "Corruption and Trafficking: Monitoring and Prevention," pp. 26-27.

Схема 3: Схемата на "Сектор Изток"

Най-голямата схема на контрабанда на цигари в Сърбия между 1995 г. и 1997 г. включваше "експорт" на цигари, произведени от сръбския тютюнев гигант "Дуванска индустрия Ниш" в т.нар. Източна Славония – последната част от Хърватия, която бе контролирана от сърбите до януари 1998 г., когато мирно бе присъединена към Хърватия. "Изнесените" по такъв начин цигари след това бяха вкарвани в Сърбия и се продаваха на местния пазар.⁷⁹ По такъв начин държавният бюджет се ощетяваше с около 800 000 долара на ден.

изведени в трета страна. Тази схема бе изключително разпространена в Босна и Херцеговина./Вж. Схема 2/.

Много сериозен проблем в Босна представляват и незаконните цигари, произведени от контрабандно внесен нискокачествен тютюн в различни малки цехове в цялата страна. Поради ниската им цена, нелегалните цигари са изключително популярни, въпреки огромния риск за здравето, който крият. Трудно е да се дадат точни цифри за контрабандата на цигари в Босна, но могат да се направят някои оценки. Така например, всеки месец в републиката се продават около 250 тона цигари, произведени в "Творница духана Ровин". Само около 100 тона месечно обаче се внасят легално. **Представители на Международната банка и МВФ считат, че Босна и Херцеговина губи годишно около 500 млн. долара поради нелегален внос на цигари.**⁷⁷

След падането на режима на Милошевич **новите сръбски власти предприеха редица мерки за да пресекат каналите за контрабанда на цигари** и да регулират търговията с тях, както и с другите акцизни стоки⁷⁸:

- Според сръбския министър-председател Джинджич и шефа на федералната администрация на митниците Бегович, делът на нелегалните цигари на пазара е намалял от 65% на 15% към септември 2001 г.

- През 2000 г. едва над 400 000 долара са били събрани от вноса на цигари, докато през 2001 г. сумата се увеличи

около 32 пъти и достигна 13 млн. долара.

- През 2001 г. легално са били внесени 5 313 тона цигари срещу 3 078 тона за целия период между 1995 г. и 2000 г.

⁷⁷ Slobodan Vaskovic. "Ceka za kapitalca." *Reporter* no. 122. 23 August 2000.

< <http://www.reportermagazin.com/rep122/0008.htm> > .

Dzenana Karup – Drusko. "Reket za Dodika, Bicakcica i Covica." *Dani* no. 176. 13. October 2000.

< <http://www.bhdani.com/arhiv/2000/176/t17619.htm> > .

⁷⁸ Tatjana Stankovic. "Reforme iza dimne zavese." *AIM Press*. 30 September 2001.

< <http://www.aimpress.ch/dyn/pubs/archive/data/200109/10930-014-pubs-beo.htm> > .

Serbian Government. "Government Decree Spurs Trade with Kosovo-Metohija." *Web Page of the Serbian Government: News*. 29 January 2002.

< <http://www.serbia.sr.gov.yu/news/2002-01/29/322320.html> > .

- Бяха арестувани редица трафиканти и конфискувани над 500 000 бокса цигари.
- Въпреки това, според оценки на сръбския "мозъчен център" Г-17, в който участват множество изявени икономисти, Сърбия все още губи около 120 млн. долара годишно от неплатени мита за внесени цигари.

Според различни оценки, 95 % от цигарите, които се продават в Косово, са контрабандни. Повечето от тези цигари влизат в провинцията от Сърбия.⁸⁰

В Македония бе използвана схема, която е сходна с тази в Сърбия. Цигарите, произвеждани от местната тютюнева фабрика "Македония табак" се изнасяха безмитно в Сърбия и Косово. Значителна част от тях след това бяха внасяни нелицитно в Македония и продавани на местния пазар от дребни търговци и улични продавачи. Според данни, предоставяни от бившия вътрешен министър Траянов, само през юни-септември 2000 г. по този начин са били контрабандирани над 1300 камиона с цигари.

Траянов счита, че организаторите на контрабандата, които, според него, са тясно свързани с двете управляващи партии, са прибрали приходи от 57 млн. долара.⁸¹

Както Траянов, така и някои вестници и списания, назоваха Директора на митницата Драган Даравелски като най-важната връзка в македонската цигарена контрабанда. Твърди се, че цигарената фабрика "Тютунски комбинат" намираща се в Куманово - родния град на Даравелски - е място където се произвеждат фалшиви цигари като Асос (нито една македонска компания не притежава лиценз за производството на тази марка). Лекотата, с която огромни количества контрабандни цигари се придвижват през македонската граница за Албания, Косово и Сърбия свидетелства за много вероятно участие на митниците и правителствени лица.⁸²

⁷⁹ Zoran Kosanovic. "Sverc zatvorio fabriku." *AIM Press*. 10 July 1997.
< <http://www.aimpress.org/dyn/pubs/archive/data/199707/70710-019-pubs-beo.htm> > .
Batic Vacevic. "Do poslednjeg dima." *Nin* no. 2421. 23 May 1997.
< <http://www.nin.co.yu/arhiva/2421/> > .

⁸⁰ "Kosovo: A Strategy for Economic Development," p. 9

⁸¹ Klekovski. "Blame the Economy in Macedonia."
"Concern in Macedonia at Explosion of Crime in Kosovo." *Agence France Presse*. 16 September 2000.
< <http://www.balkanpeace.org/hed/archive/sept00/hed580.shtml> > .

"Шверцот транзитира низ Македонија со амин на власта и на некои меѓународни организации." *Дневник*. 22 September 2000.

⁸² "Macedonia's Public Secret: How Corruption Drags the Country Down." *International Crisis Group Balkan Report* no.133. 14 August 2002, pp. 22-22.
< http://www.intl-crisis-group.org/projects/balkans/macedonia/reports/A400739_14082002.pdf > .

Аферата с контрабандата с цигари в Отопени

На 28 април 1998 г. няколко румънски вестника публикуваха материал за извършена контрабанда на военното летище Отопени на стойност няколко милиона щатски долара. Смята се, че през 1997 г. и първите месеци на 1998 г. над 20 самолета са кацнали на летището, като всеки самолет е носил на борда си до 3000 кашона цигари. След кацането, цигарите са били разтоварвани от членове на "Службата за охрана и защита" /гвардията на президента Константинеску/ и са транспортирани в специално депо. Разтоварването и транспорта се извършвали под личния надзор на заместник-командира на гвардията генерал Трутулеску. Разкритието на операцията доведе до арестуването на някои действащи лица, включително и на шефа на летище Отопени Суциу /през 2000 г. той бе осъден на 15 години затвор/ и генерал Трутулеску /осъден на 7 години затвор/. Началникът на Трутулеску и командир на президентската гвардия генерал Ангел си подаде оставката.⁸³

Един от най-големите контрабандни скандали през 90-те години в Румъния беше за контрабанден внос на цигари и нанесе съществен удар върху управлението на президента Константинеску. Контрабандата включваше незаконен внос на цигари на стойност няколко милиона долара в Румъния през военното летище Отопени край Букурещ.

Дори според консервативни оценки, количеството на продаваните цигари в България е на стойност около 120 млн. долара годишно. Вносните цигари

съставят 15% от тях или около 18 млн. долара. Но през 1998 г. стойността на легално внесените цигари е била едва 2,5 млн. долара, което означава, че **едва 14,1% от внесените цигари, които са продадени в страната, са били регистрирани пред съответните власти и за тях са платени дължимите мита.** Ситуацията се влошава още повече през 1999 г. Митата върху внесените цигари, платени към октомври същата година, са намалели с 35% в сравнение със същия период от 1998 г. Вносът на цигари често включва най-откровени форми контрабанда, като документите се подправят с фалшиви митнически печати и се използват фантомни фирми.⁸⁴

Цигарените гиганти подкрепят контрабандата на цигари?

През есента на 2000 г. ЕС заведе дело в нюйоркски съд срещу две от най-големите цигарени фабрики в света – Филип Морис и Л.Дж.Рейнолдс. Тези цигарени гиганти бяха обвинени, че улесняват контрабандата на цигари, като изнасят прекалено големи количества от своята продукция за страни като Черна гора, въпреки че напълно ясно съзнават, че местния им пазар е прекалено малък, за да се справи с изнасяното количество. Компаниите печелят от тази схема, поради ниската цена на контрабандно внесените цигари, което увеличава консумацията на техните продукти и следователно носи допълнителни приходи. Същевременно дъмпинговото внасяне на евтини контрабандни цигари, нанася удар върху местната цигарена индустрия. На 17 юли 2001 г. съдът реши, че всяка страна от ЕС трябва индивидуално да съди Филип Морис и Л.Дж.Рейнолдс за компенсации за загубите от контрабандата на цигари, произведени от двете компании.⁸⁵

Контрабандата на цигари в Черна гора през последното десетилетие достигна такива размери, че в международната преса тази малка република придоби наименованието "Цигарената империя". Презумпцията тук е, че е налице пряка намеса от страна на най-висши правителствени ръководители на републиката в незаконната търговия. Действително, съществуващата висока пропускаяемост на границите не можеше да се поддържа през толкова дълъг период без активното участие на републиканското ръководство, включително и на президента Мило Джуканович. Счита се, че докато Милошевич е бил все още на власт международна-

⁸³ Baleanu. "Romania at a Historic Crossroads."

"Romanian Security Chief Resigns over Smuggling Scandal." *BBC News Online*. 29 April 1998.

< http://news6.thdo.bbc.co.uk/hi/english/world/europe/newsid_85000/85656.stm > .

"Cigarette Smugglers Handed 3-To-15-Year Terms." *Daily Bulletin*. 27 February 2001.

⁸⁴ "Corruption and Trafficking: Monitoring and Prevention," pp. 43-45.

⁸⁵ Berislav Jelinic. "Razotkrivena svjetska mreza svercera cigaretama." *Nacional* no. 297. 26 July 2001.

< <http://www.nacional.hr/htm/297013.hr.htm> > .

Andy Rowell and Rich Cookson. "No Smoke Without Fire." *Action on Smoking and Health*. 2 October 2000. < <http://www.ash.org.uk/html/smuggling/html/bigissuefull.html> > .

та общност напълно съзнателно си е затворила очите за тази контрабанда, поради позицията на Джуканович против Милошевич.⁸⁶

Разследване срещу външен министър

Италианското правителство започна разследване на контрабандата на цигари и събра доказателства, уличаващи 46 души, между които и тогавашния външен министър на Черна гора Бранко Перович. Според следователите, Перович е бил в личен контакт с редица босове на италианската организирана престъпност от 1992 г. насам. През декември 1999 г. общественият обвинител в Неапол го уличи в контрабанда на цигари и рекет, но министърът отказа да се появи в съда, като се позова на политически имунитет. Година по-късно той си подаде оставката.⁸⁷

Твърди се, че скоростните моторници, с които се контрабандират цигари от Черна гора към Италия, се придружавали от катери на черногорската брегова охрана докато са в териториалните води на републиката. По такъв начин те се охраняват от патрулите на федералната полиция и от митническите власти. Според някои оценки, Италия губи няколкостотин милиона долара годишно от неплатени мита в

резултат на контрабандата с цигари. А митническият следовател на германското правителство, който разследва контрабандата с цигари, счита, че през 2000-2001 г. в резултат на неплатени мита от контрабандно внесени цигари от Черна гора, Европейският съюз е загубил 3,4 млрд. долара.⁸⁸

2.3. КОНТРАБАНДА НА НАРКОТИЦИ

Югоизточна Европа е мост между производителите на дрога от Близкия изток и Централна Азия от една страна, и западноевропейските наркомани, от друга. Героинът, който се произвежда в Афганистан, пътува през Иран до Турция, където се рафинира, а оттам поема към България./Вж. Схема 4/

България се намира на кръстопътя на трите основни потока на контрабанда на наркотици през Балканите:

- Основната част от азиатския героин до 1991 г. пътуваше от България през бивша Югославия. По време на войната в Хърватия и Босна и Херцеговина този път бе временно прекъснат и на негово място се появиха два алтернативни пътя. След 1995 г. класическият път бе възстановен отново.
- Северният път води през Румъния и оттам през Унгария, Чехия и Словакия /откъдето наркотикът попада в страните от ЕС/ или през Украйна към Полша /оттам също влиза в ЕС/.

⁸⁶ Ivanovic. "Speedboats, Cigarettes, Mafia and Montenegrin Democracy." Nebojsa Medojevic. "Pusenje ili drzava!" *Forum*. 2 February 2001.

< http://www.forum.com.mk/Arhiva/Forum76/politika/politika_sverc.htm..

⁸⁷ Foster and Husic. "Probe into Montenegro's Role at Illegal Cigarette Trade."

⁸⁸ Ivanovic. "Speedboats, Cigarettes, Mafia and Montenegrin Democracy" Jelinic. "Razotkrivena svjetska mreza svercera cigaretama."